

Etnomuzikologický seminár

V dňoch 23.—27. septembra t. r. bol v Krpáčovej — Poľianke v Nízkych Tatrách už V. etnomuzikologický seminár spojený so zasadáním štúdiu skupiny systematizácie ľudovej hudby IFMC. Podobne ako v predchádzajúcich ročníkoch i tentokrát išlo o seminár monotematický, v najširšom slova zmysle. Ústrednou témou boli problémy metod etnomuzikologickej analýzy. Referáty, ktoré na semináre odzneli, však reprezentovali veľmi širokú paletu prístupov k tejto téme. Bolo v nich neraz problematické nájsť spoločného menovateľa okrem samotného predmetu skúmania. Seminár bol rozvrhnutý do piatich tematických celkov, z ktorých prvý bol venovaný problematike všeobecnej analýzy a ostatné sa venovali etnomuzikologickým otázkam.

Obsiahly historický úvod **L. Burlasa** podal globálny pohľad na postavenie a vývoj analýzy v európskej muzikológii posledných storočí, pričom autor v druhej časti referátu poukázal najmä na tesnú spätosť analytického skúmania s teóriou odrazu, teóriou informácie, psychológiou, antropológiou, filozofiou a ostatnými spoločenskými vedami. Pozoruhodným referátom vo forme tiež sa účastníkom seminára predstavil **J. Fukač**, ktorý upozornil na nutnosť diferenciácie termínov, pojmov a súdov v rôznych druhoch analýz a na spätosť rozvoja analýzy s pohybom vo filozofii a v empirických vedách. Podobným metodologickým problémom sa venoval **M. Adamciak** vo svojom príspevku o terminologických a metodologických slabínach i perspektívach sémiotického analyzy. **Roman Berger**, ktorý demonštroval možnosti analýzy, ako skúmania transformácií elementárnych prvkov hudobných diel, poukázal predovšetkým na systémovej prístup k hudobnému dielu, v rámci ktorého nestačí len vymenovanie prvkov a definovanie relácií medzi nimi, ale princíp systémovej analýzy spočíva v odhalení podstaty, pôvodu, podobnosti a kontrastnosti stavebných prvkov. V referáte **A. Czekanowskej** (PER) vystúpil do popredia záujem o hierarchiu kvantitatívnych metód a ich zladenie s metódami hodnotiacimi v kontexte s postavením skúmaných prvkov a parametrov daného diela. Ako zaujímavý, i keď miestami diskutabilný, vyznel referát **L. Bielawského** (PER), v ktorom autor demonštroval svoj projekt vytvorenia jednotnej časovej osi, na ktorej možno skúmať relácie tak rytmické, ako i výškové, či dynamické. Ďalšie referáty boli orientované na problémy etnomuzikologickej analýzy. Po úvodnom prehľade stupňov a vývojových tendencií etnomuzikologickej analýzy **A. Elschekovej**, odznel rad referátov, z ktorých vystúpil do popredia záujmu (i v diskusii) referát **D. Stockmannovej** (NDR) so sympatickým projektom generatívneho prístupu k ústne tradovanej hudbe. Problematike použitia matematických metód a samočinných počítačov v hudobnej analýze sa venovalo niekoľko referátov. **E. Chalupka** vo svojom príspevku podal prehľad doterajšieho stavu bádania. **V. Hošovský** predostrel projekt katalogizačnej analýzy vo forme vyčerpávajúceho formalizovaného popisu, ktorý bol účastníkom seminára sympatický najmä svojou snahou po precíznom vymedzení operatívnych pojmov a problému. **E. Ballová** a **D. Holý** predniesli svoju analýzu viacerých variant balady Vyletel vták v kontrastácii s jej analýzou prostredníctvom tradičných metód. Na tradičnej báze, avšak so zreteľným zámerom o pokiaľ možno vyčerpávajúce riešenie, vyzneli referáty **N. M. Bačinskej** (ZSSR) o časových proporciách ľudových piesní, **E. Galku** na tému skúmania variant podľa incipitového katalógu, **Vetterlova** a **Gelnárova** riešenie formových vzťahov na báze relácií melosu a rytmu, a špecifický problém riadkového ohraničenia v referáte **H. Brauna** (NSR) pri skúmaní vzťahov hudby a slova. Svojrâznym referátom sa prezentoval **A. Schneider** (NSR) exkurzom do etymologickej problematiky niekoľkých termínov na označenie hudobných nástrojov.

Pri všetkej mnohotvárnosti analytických metód bolo možné po ukončení rozlíšiť dve základné tendencie v súčasnom stredoeurópskom etnomuzikologickom analytickom bádani: na jednej strane je to záujem o vytvorenie (i keď predbežne nejednotnej) systematizácie, pomocou tradičných i novších metód, na druhej strane — orientácia na problematiku analýzy elementárnych jednotiek a hudobných parametrov vôbec. Pojtkom semináru bola tendencia po vyčerpávajúcom popise a volanie po zreteľne definovaných operatívnych pojmoch a termínoch hudobnej analýzy.

M. ADAMČIAK

Ušachtilý, prísny, disciplinovaný, veľký hudobný architekt — dirigent Jevgenij Mravinskij.

Česká filharmónia s dirigentom Václavom Neumannom predviedla vysokú školu orchestrálného umenia. V Dvořákovom Koncerte pre čelo a orchester h mol, op. 104 spoluúčinkovala Angelica Mayová z NSR.

Snímka: ČSTK

OBRAZOM Z BHS

Parreninovo kvarteto, ktoré vyvolalo zaujímavé diskusie na tému: „Interpretácia Haydna a Beethovena“.

Fritz Rieger a Vladimír Spiváček spolupracovali so Slovenskou filharmóniou na koncerte dňa 11. X. t. r.

S. Haljaková a P. Dvorský účinkovali v novonastudovanom Eideliovi (premiéra v opere SND dňa 6. X. t. r.) ako Marcelina a Jaquino.

Snímka: J. Vavro

TVORBA

Alexander Moyzes
VATRY NA HORÁCH — symfonická suita, op. 71.

Dozrievanie kompozičného majstrovstva národného umelca A. Moyzesa čoraz viac vynáša na povrch niektoré jeho typické črty a sklony, napríklad prísne rešpektovanie stavebných zákonitostí neprogramovej hudby, čistotu a zrozumiteľnosť formových línií, rozvážnosť a úspornosť v práci s hudobným materiálom, schopnosť stmeliť ho do pevných celkov a plynulých priebehov majstrovským využívaním techniky variovaní a rozvíjania základných prvkov. Jeho symfonická reč nezachádza v posledných skladbách (spomínanej suite, ale už aj v Partite na počtu Majstra Pavla) do prílišnej subjektívizácie, nekomplikuje hudobný proces, naopak — zreteľnou invenciou a jej lapidárnym spracovaním udržuje záujem menej skúseného a rozhladeného konzumenta. Na druhej strane uniká suchému objektívizmu, ktorý s príklonom ku klasickej jasným riešeniam a štandardným formuláciám preniká často ako šedivý akademizmus. Tomu bráni sviežosť invencie, nápaditosť detailov a ľahkosť celkov, ktorá zaisťuje poslucháčovi zážitok kultúrneho, vyvrcholenia, celkovej pointy.

„Vatry na horách“ sú skladbou napísanou k 30. výročiu SNP, ale mimohudobné inšpirácie a motivácia nezatajujú dielo naturalizmami. Moyzes vyjadruje myšlienku odboja cez archetyp slovenskej odbojnosti, odvaha a nepoddajnosti — janoškovskú tradíciu. Napríklad — nástup do boja, hromadenie hnevu národa rieši ako štylizovaný verbunk, časti vyjadrujúcej samotný drtvivý mechanizmus vojny dáva názov „Mor hol!“ Nie je to však pozícia folklórna. Moyzes dokáže modernou rečou vyjadriť i typicky slovenskú atmosféru bez toho, aby staval na folklórnych modeloch.

Vo „Vatrách“ nachádzame opäť typický moyzesovský monotematizmus, vychádzanie z niekoľkých základných intervalových buniek pri formulovaní najrozličnejších nálad a štruktúr. Nie sice tak lapidárne ako v Partite, ale dostatočne zrozumiteľne vyrastajú z myšlienkových zárodokov Prologu (I. časť) rozsiahle plochy ďalších častí. Z intervalového hľadiska ho charakterizuje malá tercia v rôznych kombináciách s čistou kvartou. Materiál Prologu v pôvodnej štruktúre, no výrazovo posunutý do monumentalitu, uzaviera potom celý cyklus — akoby už v zárodku spravodlivého boja bolo konečné víťazstvo.

Časť II. — „Hora volá“, spája obrazy bojových, zlovestných fanfár s bujarou, zvukovo vystupňovanou ľudovou tanečnosťou. Vnútorňa presila národa, jeho optimizmus a mužná odvaha prekonávajú tiesne a porobu.

Časť III. — „Mor hol“, je jedinečným scherzom, vybudovaným z jediného základného intervalového modelu (malej tercie a čistej kvarty). Niet v ňom oddychu, ženie sa neustále vpred, je silne redundantné, celé plochy sa bez vnútorných zmien vracajú. Výsledkom je práve spomínaný odľudštený, démonický, pritom neúprosne mechanický charakter výrazu.

IV. časť — „In memoriam“ je svojou melancholickou krásou, vznešeným smútkom a oslobodzujúcou lyrikou plochou, ktorá vyvažuje celý nepokojný cyklus. Použitý je pastorálny prvok z myšlienkového konglomerátu Prologu, no je mu — použitím kontrapunktickej práce, založením instrumentácie na sláčikoch a prechromatizovaním — vtisnutý vrúcny výraz.

Časť V. — „Bije zvon slobody“ prináša finálny vzruch, hromadenie prvkov, vzletné tempo, ktorému korunu nasadí očistujúca repríza a rozvinutie témy z Prologu, vzplnajúcej sa k majestátnemu završeniu diela i autorovej predstavy o vzrušujúcej a slávnej dobe dejín slovenského národa.

ANTONÍN ŠPELDA

K oslavám SNP

Z hudobných akcií, usporiadaných v Plzni k oslavám SNP, zvlášť silne zaujali svojou citovosťou a umeleckou bezprostrednosťou dva komorné večery. Na prvom z nich počuli poslucháči pásmo hudby a poézie interpretované **E. Kristínovou** a **K. Havlíkovou**. Bohatstvo veršov M. Rázusa — zo staršej generácie, L. Novomeského a M. Váňa, ako reprezentantov súčasnej slovenskej poézie, spolu s ďalšími básnikmi, očarilo svojou spevnosťou a dramatickosťou. E. Kristínová tlmočila tieto verše v komornom ladení s mäkkým tvárnym hlasom, bez teatrálnych akcentov. Hudobné vety zo Suchoňovej **Baladickéj suity** v podaní **Klary Havlíkovej** dokreslovali veľmi pôsobivo náklady, evokované básnikovým slovom. Obe umelkyne

spojili svoje sily aj na záver večera (11. septembra t. r.) v cykle Suchoňových **Kontemplácií pre klavír a recitáciu**. Druhý večer bol dňa 16. septembra t. r. Na programe bola súčasná slovenská hudba. Pred očami poslucháčov predostrel neobyčajne plastický obraz vývoja slovenskej národnej hudby od polovice 19. storočia až po dnešok **dr. Zdenko Nováček, CSC.**, ktorý svoj referát uzavrel výstižnou charakteristikou diel, ktoré si vzápätí vypočulo obecť.

Slovenská hudba bola reprezentovaná menami troch významných skladateľských osobností: **E. Suchoňa, A. Moyzesa** a **J. Zimmera**. Zo Zimmerovej tvorby uviedol plzenský klavirista **A. Brejcha** suitu Tatry, do ktorej šiestich častí sú vložené

skladateľove dojmy z putovania po krásnej slovenskej prírode. Spontánna Brejchova hudobnosť a vysoká technická erudovanosť viedli interpreta aj cez najťažšie úskalia technicky náročného skladateľovho záznamu. Z tvorby **A. Moyzesa** zaznela krásna **Poetická suita pre husle a klavír** z r. 1940 dielo radostnej, jasnej nálady, zvukovo dobre vyvážené. Huslista **M. Macháček** a klavirista **J. Duras** venovali štúdiu suity veľkú starostlivosť a zvlášť pôsobivo im vyšli kantilénové plochy. Iba dynamické kontrasty — najmä v hlase huslí — boli málo výrazné (najmä v stredných troch vetách). Vrcholom večera bolo vystúpenie **Klary Havlíkovej**, ktorá potvrdila po vesť jedinečnej interpretky klavírného diela E. Suchoňa. Už v troch častiach výrazovo i technicky zložitých **Metamorfóz** — tejto hlboké spovedi umelca a človeka — zažiarilo jej

umenie, oslňujúce v prstovej technike, tvárne v kombinácii zvukových valérov, perfektné v rytme, spevné v melodických frázach a úsporné v práci s pedálom. Umelkyňa má zmysel pre stavbu veľkých plôch i pre kresbu detailu. Jej výpoveď o interpretovanom diele je presvedčivá, pravdivá. Ako novinarka pre Plzeň zaznela iskrivá Suchoňova **Toccata** a dramaticky akcentovaný **Tanec** z cyklu Kaleidoskop. Večer súčasnej slovenskej komornej hudby prispel výbornou úrovňou nielen k hlbšiemu poznaniu slovenskej hudobnej tvorby, ale splnil dokonale aj kultúrno-politické poslanie. Krajská organizácia Zväzu českých skladateľov a koncertných umelcov v Plzni mieni aj naďalej systematicky propagovať slovenskú hudbu v západočeskej oblasti a prispieť tak k ešte užšej spätosti oboch bratských hudobných kultúr.

HUDOBNÝ ŽIVOT 74

28. X. 1974
Roč. VI.
2. Kčs

20

BHS

Bratislavské hudobné slávnosti 1974, nad ktorými prevzala záštitu vláda SSR, sa začali v sobotu 5. októbra t. r. úvodným ceremoniałom v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca. Na slávnostnom otvorení X. ročníka sa zúčastnil člen Predsedníctva OV KSS, vedúci tajomník MV KSS v Bratislave G. Šlapka, vedúci oddelenia kultúry KSS M. Hruškovíc, primátor Bratislavy L. Martinák a ďalší hostia. Na prvom obrázku — námestník ministra kultúry SSR — Oliver Rácz pri otváracom prejave. Popredným predstaviteľom kultúrneho, politického a hudobného života v SSR odovzdal minister kultúry CSR Milan Klusák medailu B. Smetanu, vydanú k Roku českej hudby. Na obrázku — minister kultúry CSR M. Klusák (vľavo) odovzdáva pamätnú medailu primátorovi Bratislavy L. Martinákovi. Tretia snímka predstavuje akt odovzdávania cien ZSS, o ktorých podrobne píšeme na proej strane tohto čísla. Na zábere je prof. E. Suchoň, ktorý odovzdáva cenu zasl. umelcovi D. Karďošovi.

Dva týždne hudobných slávností sa medzitým skončili, no vrátíme sa ku nim už v budúcom čísle HŽ. Posledný deň festivalu bol rovnako slávnostný ako ten prvý. K jeho jedinečnosti prispeli aj účinkujúci umelci — o. i. organista David Pizarro, sólista SF Peter Toperczer, ktorý mal 20. októbra t. r. klavírny recitál z diel Schumanna, Chopina, Čikera a Ravela, balet SND s Chačaturjanovým dielom Gajané a orchester SE, ktorý pod taktovkou Zdenka Kóšlera uviedol premiéru symfonickej suity A. Moyzesa Vetry na horách, op. 71, Prokofievov II. klavírny koncert g mol, op. 18 s americkým pianistom Shurom Cherkasským a Čajkovského VI symfóniu h mol, op. 74 — Pateťtickú.

Snímky: ČSTK

Dvadsať rokov SLOVENSKÉHO HUDOBNÉHO FONDU

„... Slovenský hudobný fond je organizáciou, ktorej činnosť sa spája s takmer všetkými slovenskými hudobnými inštitúciami, s hudobným životom doma i v zahraničí. Týmto spojivom je základné poslanie fondu: všetkými silami podporovať slovenské socialistické hudobné umenie v jeho tvorivej, interpretačnej a realizačnej podobe. Slovenský hudobný fond je významnou kultúrno-politickou inštitúciou a nositeľom požiadaviek a propagátorom zásad kultúrnej politiky komunistickej strany medzi tvorivými pracovníkmi v hudobnej oblasti. S týmto poslaním Slovenský hudobný fond pred 20 rokmi vznikol a dnes, pri okrúhlym výročí, s uspokojením konštatujem, že si toto poslanie plní.“

(Z pozdravného listu ministra kultúry SSR, M. Válka)

Takmer pred 30-timi rokmi, po oslobodení našej vlasti slávnou Sovietskou armádou, len čo obnova vojnu narušeného štátu dostatočne pokročila a upevnila sa aj socialistická orientácia kultúrnej oblasti, začalo sa s vytváraním uceleného systému pre stimulovanie, pozitívne kultúrno-politické ovplyvňovanie i pre najúčinnejšiu motiváciu rozvoja hudobnej tvorby a muzikologickej činnosti a neskôr aj práce koncertných umelcov. Zákomom z roku 1953 vznikli predpoklady pre zriadenie Slovenského hu-

tenciách zákona, ktorým socialistická spoločnosť vyjadřila svoj záujem na optimálnom rozvoji umenia a svoju povinnosť, vytvárať pre tento rozvoj nevyhnutné materiálne podmienky a stimuly. Slovenský hudobný fond vykonal veľký a závažný kus práce, tvoriacej súčasť všetkých závažných tvorivých činov na hudobnom poli. Napríklad rozvoj slovenskej opernej tvorby, ktorá dosiahla výrazný medzinárodný ohlas, je priamo podmienený aktívnou podporou a spoluprácou Slovenského hudobného fondu. To isté platí o súčasnej symfonickej a komornej, ale aj inštruktívnej i populárnej hudbe.

Spoločenský význam si získali ceny Slovenského hudobného fondu, udeľované od roku 1963. Cenu Jána Levoslava Bellu môžu získať súčasní autori symfonickej a dramatickej tvorby, cenu Mikuláša Schneidra-Trnavského autori komornej, vokálnej a inštruktívnej tvorby, cenu Fríca Kafendu významní interpreti, ceny sa udeľujú i muzikológom a autorom z oblasti opery, muzikálu a populárnej hudby. Medzi nositeľmi cien SHF sú najvýznamnejšie osobnosti súčasnej slovenskej hudobnej kultúry, predstavitelia všetkých generácií i žánrov.

SHF má za úlohu i zapožičanie orchestrálnych materiálov slovenských skladieb a zabezpečuje získavanie takýchto materiálov zo zahraničia pre potreby slovenských hudobných telies.

Vo svojej činnosti sa SHF predovšetkým zameriava na vytváranie priaznivých podmienok pre tvorivú činnosť skladateľov, muzikológov a koncertných umelcov s osobitným zreteľom na stimulovanie takej tvorby, ktorá v intenciách kultúrno-politického programu socialistickej spoločnosti rozvíja progresívne umelecké hodnoty a vedecké poznatky. Takúto tvorivú činnosť materiálne podporujeme a súčasne zabezpečujeme pre jej spoločenskú uplatnenie potrebné predpoklady. Hlavným (predpokladom) kritériom podpornej činnosti bola a je umelecká, resp. vedecká hodnota diela a jeho očakávaný spoločenský ohlas.

Pri podpore skladateľskej tvorby využíva SHF najmä objednávky nových diel, tvorivé štipendia, odmeny za hotové skladby, skladateľské sťažže a pod. Veľmi dôležitou formou podpory kompozičnej práce je

Riaditeľ SHF Alojz Štuška.
Snímka: A. Šmotlák

dobného fondu, ktorý začal so svojou činnosťou v júli 1954. V tomto roku teda bilancuje svoju dvadsaťročnú činnosť v prospech slovenského hudobného umenia.

Slovenský hudobný fond pracuje v intenciách kultúrnej politiky socialistického štátu, v úzkej väzbe na ciele a úlohy Ministerstva kultúry. Je celkom prirodzené, že najbližším partnerom Fondu je Zväz slovenských skladateľov, s ktorým Fond spája spoločný záujem na prosperovaní všetkých tvorivých oblastí slovenského hudobného umenia.

Už letný pohľad na doterajšie výsledky SHF dokumentuje skutočnosť, že táto inštitúcia sa stala jedným z centrálnych faktorov, pozitívne ovplyvňujúcich prácu slovenských skladateľov, muzikológov i koncertných umelcov za uplynulé dve desaťročia. Poslanie fondu sa za tieto roky nezmenilo, ale iba rozšířovalo a prehľbovalo. V in-

CENY ZVÄZU SLOVENSKÝCH SKLADATEĽOV ZA ROK 1973

Zasl. umelec prof. Dezider Karďoš, laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda za skladbu Partita pre 12 sláčikových nástrojov, op. 43.

Bohumil Trnečka za angažované diela: V mene človeka, Pieseň ani nie festivalová, Chlieb, Jesenná balada z hôr a najmä za skladbu Vysoko nad mestom, s prihliadnutím na životné jubileum.

MUDr. Ferdinand Klinda, laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda za vynikajúcu interpretáciu Symfonickej fantázie na B-A-C-H pre organ, sláčikový orchester a bicie nástroje od národného umelca Eugena Suchoňa, a to na významných domácich pódiumoch a na Festivale československej tvorby v ZSSR r. 1973.

PhDr. Zdenko Nováček, CSC., nositeľ Radu práce za súbor prác z oblasti robotníckej hudobnej kultúry na Slovensku a za práce z oblasti hudobných dejín Bratislavy, s prihliadnutím na životné jubileum.

CENY SLOVENSKÉHO HUDOBNÉHO FONDU ZA ROK 1973

CENA JÁNA LEVOSLAVA BELLU — skladateľ, zasl. umelec prof. Andrej Očenáš, nositeľ Radu práce a laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda za klavírnu sonátu Zvony, venovanú hrdinom SNP padlým pri Tokajku.

CENA MIKULÁŠA SCHNEIDRA-TRNAVSKÉHO — skladateľ, zasl. umelec prof. dr. Oto Ferenczy, laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda za Tri poézie S. Ščipačova pre mezzosoprán a klavír, venované 30. výročiu SNP.

CENA ZA TANECNÚ A SANSÓNOVÚ TVORBU —

skladateľ Pavol Zelenay, za víťaznú pieseň Bratislavskej lýry 1974 — Zem pamätá, s prihliadnutím na tvorbu spoločensky angažovaných piesní v poslednom období.

CENA ZA MARX-LENINSKÚ HUDOBNÚ KRITIKU A ZA HUDOBOVEDNÉ DIELO — dr. Soňa Burlasová, CSC., za priekopnícku prácu o ohlase Slovenského národného povstania v ľudovej piesni — „Partizánske a odbojové piesne“ — s prihliadnutím na prácu „Ľudové balady z Horehronia“ a „Banícke piesne zo Žakaroviec“.

CENA FRICA KAFENDU — sólistka opery SND Magda Hajóssyová, za vynikajúcu koncertnú činnosť v uplynulej sezóne, s prihliadnutím na vytvorenie postavy Sophie v opere nár. umelca Jána Čikera Hra o láske a smrti.